

BUITEN

18^E JAARGANG N^O. 7

ZATERDAG 16 FEBRUARI 1924.

Foto C. Steenbergh.

SPAARNWOUDESTRAT BIJ DEN BURGWAL TE HAARLEM.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

SPAARNWOUDESTRAAAT BIJ DEN BURGWAL TE HAARLEM, ILLUSTRATIE	BLZ. 73
IN DE DUISTERE RIMBA. UIT HET HOOGDUITSCH DOOR WILHELM VOLZ (7).	„ 74
WANDTAPIJTEN DER GOTHIEK IN FRANKRIJK EN VLAANDEREN, DOOR N. S., GEÏLLUSTREERD BLZ. 76—80	
DE EERSTE LES, DOOR K. D. BOSCH	BLZ. 78
DOKTERSVISITES IN DE EERSTE HELFT DER VORIGE EEUW, DOOR MR. C. BAKE	„ 80
DE STATENZAAL TE ZWOLLE, GEÏLLUSTREERD.	„ 81
HET GOVERNEMENTSGEBOUW TE 'S-HERTOGENBOSCH, DOOR H. J. M. EBELING, GEÏLLUSTREERD „	81
DE KALI POETIH (WITTE RIVIER) OP HET IDJEN PLATEAU, DOOR 'T H., GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 82—83
DE GEHEIMZINNIGE DOOD VAN MR. SERLES, DOOR W. B. M. FERGUSON (7).	BLZ. 83
PANORAMA VAN DEN RIGI IN DEN WINTER, ILLUSTR. „	84

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

IN DE DUISTERE RIMBA.

SUMATRA'S OERWOUDE EN OERMENSCHEN.

7) Uit het Hoogduitsch
DOOR WILHELM VOLZ.

BIJNA had de dood ook ons parten gespeeld; een barstende donderslag doet mij plotseling omzien — achter mij bezwijkt een geweldige boom en hij valt met zijn geheele takkenkroon op mijn dragers neer. Volafschuwsluit ik mijn oogen, en ik verbeeldde mij reeds het gejammer en de doodskreten van de verongelukten te hooren; redding scheen niet mogelijk. Maar als het kraken en breken ophoudt, blijft het doodstil — er is niets gebeurd. Als katten zijn de koelies den stam tegemoet gesprongen en hebben zoo hun leven gered; slechts één kist was verbrijzeld. ☼ Een anderen keer had ik mijn kamp opgeslagen aan den oever van een liefelijk meertje; wij zouden onze hutten op een kleine landtong opbouwen, vanwaar ik een prachtig uitzicht had. De plaats was reeds in gereedheid gebracht — maar een zwaar rotsblok lag ons nog in den weg en liet zich niet verwijderen. Daarom koos ik een honderd meter verder een andere plek uit, echter niet zoo mooi als de eerste. 's Nachts werd ik wakker door den doffen slag van een neerstortenden boom en toen ik 's morgens ging kijken, zag ik dat er een reusachtige stam juist op dat hinderlijke rotsblok was neergevallen. Was dat rotsblok er niet geweest, dan zou ik een weinig roemrijken dood gevonden hebben. . . . ☼ Ik doorkruiste het oerwoud. Juist wilde ik een tamelijk breed riviertje doorwaden, toen ik iets door het water hoorde klotsen en daar komt met flinken gang om de bocht een vlot aangedreven, van bamboestengels gemaakt, die zeer primitief met lianen aan elkander gebonden zijn; daarop bevinden zich een halfnaakte vrouw, die stompzinnig voor zich uit zit te staren, terwijl het donkere krulhaar haar wanordelyk over de schouders hangt, twee mooie, naakte

meisjes en een jongeling, die niets anders dan een klein heupschortje draagt en met een bamboestok het vlot stuurt. Welk een phantastisch beeld uit de dierlijke, onbeschaafde wereld! Het vlot snelt langs mij heen en even later is het om een volgende bocht verdwenen. Doch het heeft een blijvenden indruk bij mij achtergelaten. Langen tijd bleef ik het nastaren alsof het een visioen was geweest. 't Geleek dan ook werkelijk een sprookje; wezenlijk en toch zoo vreemd en tooverachtig; ik had een blik geslagen in een onbekend, afgesloten land; in den oertijd van ons eigen verleden. Oermenschen . . . Ripin wekte mij uit mijn mijmeringen: „dat zijn Koeboes”, zeide hij. Ik kende het bestaan van dit oervolkje, waarvan nog een klein restje in de binnenlanden van Zuid-Sumatra leeft, en het was mijn grootste wensch het nader te leeren kennen. Nu had ik ze gezien. Maar hoe zou ik meer voeling met hen kunnen krijgen. Het zijn menschen van het oerwoud; zij doorkruisen de Rimba en overnachten daar, waar de avond hen overvalt; eenige takken, die zij als een dakje naar elkaar toe buigen, vormen de hutten waar zij den nacht in doorbrengen. De familie blijft bij één; zelden ziet men groepen van meer families te zamen; het zoeken van voedsel in het oerwoud vormt hun geheele bestaan. Dat had ik al van de Maleische inboorlingen gehoord, die met een ontzettende verachting op dit ongelukkige volkje neerzien. Men ziet hen slechts zelden; minder nog dan tijgers en olifanten. Hoe zou ik hen binnen mijn bereik kunnen krijgen? ☼ In gedachten verzonken liep ik langs het smalle oerwoudpad verder, dat door het dichte bosch heen kronkelt. Slechts wanneer men als ganzen achter elkaar loopt, kan men er door komen. Daar werd mijn aandacht getrokken door de versche mest van een tapir; slechts weinige minuten geleden moest hier dus een tapir geloopt hebben; het spoor was duidelijk te zien; maar van het dier was niets te zien of te hooren; wel een kwartier lang volgden wij het spoor doch daarna verdween het in het bosch. ☼ Zoowel de menschen als de dieren gebruiken de paden, die door de Rimba loopen. Wie heeft ze aangelegd? Schots en scheef leiden ze door de wildernis heen; telkens en telkens vindt men paden in het oerwoud, waar toch maar zoo hoogst zelden menschen gebruik van maken. Zelfs in het met oerwouden begroeide hooggebergte, waar geen menschen zijn, dat zoo oneindig ver van iedere nederzetting verwijderd is, waar in verloop van vele jaren nauwelijks een enkele inboorling doordringt en wat misschien éénmaal het doel is geweest van een ontdekkingsreiziger, ja, zelfs daar vindt men overal paden; langs iedere bergkam loopt een oerwoudpad. Het zijn de z.g. wissels 1), van duizende jaren oud. Ontelbare generaties van herten en wilde zwijnen, van tijgers en olifanten hebben hierover geloopt en ook de mensch, die als gast in het oerwoud komt, maakt van die paden gebruik. Met ontelbare kronkels en omwegen slingeren zij door het woud; zóó smal, dat men zich dikwijls aan de takken ophaalt en maar juist zijn voeten naast elkander kan zetten. Als er een boom over het pad heen is gevallen, buigt het zich om dien boom heen, om even verder weer op het oorspronkelijk pad uit te komen; alleen wanneer het een dunne stam is, loopt het pad er over heen. Het aantal omgevallen boomen is ontelbaar, zoodat ook de paden in ontelbare bochten om hen heen slingeren; ja, zulk een pad is dikwijls niet anders dan bochten en men moet dan ook uiterst voorzichtig te werk gaan en zorgvuldig de kaarten nazien, wil men in de goede richting blijven gaan. Het is heel moeilijk loopen op zulk een oerwoudpad; telkens moet men stilstaan omdat er zich ieder oogenblik kleine hindernissen voordoen. Hier is het dichtgegroeid; daar ligt een pas neêrgestorte boom, waar de weg overheen voert; hier moet men zich door een chaos van doode takken heen werken, daar ligt een diep moddergat. Al loopt men nog zoo hard, meer dan twee à drie kilometers kan men per uur niet afleggen. Daarenboven ondervindt men nog iets zeer onaangenaams op die paden; het wemelt er van bloedzuigers, van een paar centimeters lengte. Als de grond even dreunt door naderende voetstappen, steken de bloedzuigers, die ongeveer de dikte van een lucifer hebben, al overeind; met hun zuigmondjes hangen zij aan de bladeren langs den weg, en bij de minste aanraking hechten zij zich vast, kruipen omhoog tot zij de huid hebben bereikt. Wij voelen even een prik, dan zuigen zij zich vast, en ze zuigen tot zij dik zijn opgezwollen; dan laten zij zich op den grond vallen, waar zij het ingenomen voedsel gaan verteren om bij het volgende levende wezen zich opnieuw vet

1) Paden, door dieren gemaakt.

te mesten. Maar de plaats, waar zij gebeten hebben, bloedt nog langen tijd na, en als men het kleine wondje niet heel zorgvuldig behandelt, heeft men soms wekenlang last van den kwaadaardigen beet. Door de vetergaatjes kruipt het ongedierte onze schoenen binnen, het werkt zich onder onze beenkappen heen; ja, het kruipt zelfs tot onze borst en hals omhoog. Tijdens de rust ziet men de dragers, die bloote voeten hebben, met hun messen de kwelgeesten van hun beenen afschrappen en wraaklustig aan stukken snijden. En als ik mijn beenstukken losmaakte om mij van het ellendige tuig te bevrijden, speelden we het geliefkoosde hazardspelletje „even of oneven”, en er zaten er dikwijls wel een dozijn op. Als men een sterke verbeelding heeft, kan men zich een voorstelling maken van het leven van zulk een bloedzuiger en van al de wezens van wier bloed hij leeft. Gode zij dank, dat wij menschen geen bloed-gemeenschap met de olifanten hebben; want de olifanten-bloedzuiger is wel een voet lang en een duim dik. ☼

☼ Het leven in het oerwoud heeft een groote bekoring; dag in, dag uit rondtrekken, in zich op nemen en verzamelen. Iederen dag ergens anders het kamp opslaan, soms ook eenige dagen achtereen op dezelfde plaats blijven, een vrij nomadenleven, los van alle vormen en dwang, geheel gewijd aan ons menschzijn, aan ons dierlijk menschzijn, maar verlicht door een hooger doel n.l. om gade te slaan, om waar te nemen, om te beleven. Hebben we zoo niet het oude ideaal van het gulden, nieuwe paradijs, dichter naar ons toe gehaald? Ik kan doen en laten wat mij zelf goeddunkt; er staat niemand boven me; ik handel vrij naar mijn eigen goedvinden. En toch, ben ik wel vrij? Drukt mij niet de zorg voor mijn dagelijksch voedsel? Moeten Ripin en eenige koelies niet iedere week naar een der naastbij gelegen dorpen, om rijst en kippen en andere voedingsmiddelen te halen; want het oerwoud is al een zeer zuinige gastheer; het levert ons niets en zou ons laten verhongeren. Maar wat zou het ook kunnen geven? Vruchten? Er zijn wel vruchtboomen in het oerwoud, ook met eetbare vruchten, maar hoe ze te vinden? De Doerian, de bekende maleische stinkvrucht met de groote scherp-stekelige vruchten, die zulk een ontzettenden reuk verspreiden dat woorden 't niet kunnen beschrijven, maar wier zachte, vleezige kern zoo zoet en aromatisch is dat zij de smaak van alle andere vruchten van de geheele wereld verre overtreffen — het is een boom van het oerwoud en tegen den tijd dat de vruchten rijp worden, lokt hij de dierenwereld naar zich toe. Olifanten en orang-oetangs, ja, zelfs tijgers zijn op het lichtgele, roomachtige vruchtvliesch verzot. Maar hoe zelden vindt men ze! In den loop van vele jaren heb ik slechts een enkele maal rijpe doerians gevonden. Maar er zijn nog wel meer smakelijke vruchten in het oerwoud, maar men vindt ze zelden, zeer zelden; 't meest wat men vindt is ongenietbaar. Wortels dan misschien? ☼ Een officier, dien ik goed ken, was eens in Atjeh met een kleine patrouille in de Rimba verdwald, en gedurende zes dagen hebben zij hongerig rondgezworven; hoe zij ook zochten, het oerwoud kon hen geen voedsel verstrekken. Geheel uitgeput, ze konden zich ternauwernood meer voortslepen, bereikten ze ten laatste een menschelijke nederzetting; had het nog één of twee dagen langer geduurd, zoo waren zij omgekomen. De soldaten, die hij mee had, waren allen inboorlingen, kinderen van het woud. ☼ En de jacht? Het is alles zóó in elkaar- en dicht-gegroeid, dat men slechts een paar pas in het bosch kan zien. Men hoort zoo nu en dan wel eens een dier, maar heel, heel zelden krijgt men het te zien. Eens hebben Dullah en ik een geheele week samen gejaagd om vogels te verzamelen; een havik en een koekoek was alles wat we meebrachten. De vogelwereld leeft in de zonnige boomtoppen; men ziet en hoort er weinig van. ☼ Zoo komt het, dat onze vrijheid maar zeer betrekkelijk is. Hij, die zich in de Rimba bevindt, en door de Rimba heen trekt, duikt weg in die onmetelijke zee van bladeren en hij gooit zijn vrijheid weg; hij hangt af van de macht van het oerwoud, al is hij ook voorzien van de meest moderne wapens en hulpmiddelen; hij neemt deel aan den algemeenen strijd en kan alleen voor zijn instandhouding zorgen. En is hij heer en meester? ☼ „Hebt u dien tijger van nacht gehoord, heer?” vroeg Dullah mij eens op een morgen. „Hij moet vlak bij geweest zijn”. Wij gingen zoeken en vonden zijn spoor op het pad, waaraan onze tenten lagen; op een meter afstands was hij voor het licht van de lamp geschrokken en omgekeerd. Is de mensch heer en meester? ☼ Ook de dieren zijn in den onverbiddelijken strijd betrokken. De weelderige tropische natuur heeft ze in overvloed doen gedijen evenals de planten,

die er tieren, zooals nergens anders ter wereld. Alles, alles teelt voort en brengt zich zelf in het nauw en eigent zich lucht en ruimte toe. Doch in dienzelfden hoorn des overvloeds die dat alles heeft uitgestort, is ook de dood; en deze ligt midden in het rijke leven. Ook de dieren bevinden zich in de macht van de Rimba; de groote zoowel als de kleine. Er is een ontzettend rijke fauna, in een onnoembare verscheidenheid, van den reusachtigen olifant tot het nietige, nauwelijks zichtbare insectje. Maar alles is in de geweldige bladerenzee verborgen; uiterst zelden krijgt men een der grootere levende wezens te zien — even soms en het is der verdwenen. En de kleinere dieren ziet men niet, als men niet heel goed oplet. Overdag heerscht er rust en stilte; 's nachts echter ontwaakt het dierenleven — maar wat weet een mensch er eigenlijk van, hoe het er des nachts in de donkere Rimba uitziet? Als hij zich 's nachts buiten de bescherming van zijn hut waagt, is hij volkomen machteloos. Gij zijt heer en meester, gij duister Oerwoud!

HOOFDSTUK IV.

VAN MENSCHEN EN TIJGERS.

☼ Vroeg in den morgen werd ik door een eigenaardig, weinig muzikaal gezang, of zoo men wil, door een muzikaal gebrul uit mijn slaap gewekt; het geluid werd uit verscheidene kelen voortgebracht en scheen van vrij dichtbij te komen. Een diepe stem zette met een paar doffe, langgerekte klaagtonen het concert in: hoe'oe'oe; hoe'oe'oe; hoe'oe'oe; hóóó; steeds lager gaande; daar valt een andere stem in, hooger en bijna krijschend: hoe'-oe'it — hoe'oe'it, hoe'it — hoe'it — hoe'it-witt witt witt; juichend vallen er nu eenige hooge stemmen in met: hei-hei-hei hei hei, terwilj de doffe basstem steeds aanhoudt. Het zijner en brullen zwelt tot een geweldig fortissimo aan. Langzamerhand beginnen nu de hoogste en hooge tonen weg te sterven; alleen de bas laat nog steeds, doch aldoor langzamer en doffer, zijn hoe'oe'oe-hoe'oe'oe-hoe'oe-ho-ho hooren; zoo sterft het concert uit, om na een korte pauze weer te beginnen. En zoo gaat het een kwartier, een half uur lang, op de zelfde wijze door. Dan eens klinkt 't van veraf, dan weer van dichtbij. 't Is de morgenzang van de siámangs. Andere families zingen in de verte, en eigenaardig is het om te hooren, hoe, evenals bij het baltsen der korhanen, de geheele lucht zacht en gedempt meertit en meegalmt. 't Is een afschuwelijk geluid, dit klagende geluid; men zou nooit denken, dat het mensch-apen zijn, die het voortbrengen. Een kennis van me vertelde mij eens, dat hij, toen hij als nieuweling voor den eersten keer op klaarlichten dag door het oerwoud reed in West-Sumatra, voor het eerst van zijn leven dat doffe gebrul had gehoord; hij had zich alles behalve op zijn gemak gevoeld want hij dacht, dat het van groote roofdieren kwam, die vlak bij hem waren. Hij was van zijn paard gesprongen en het bij den teugel nemend, was hij, met geladen revolver, te voet verder gegaan. ☼ 't Scheen dat de apen dicht bij ons waren: ik nam mijn buks en ging met Dullah, Ripin en eenige koelies op weg, om hen op te zoeken. In de richting van waar het geluid kwam, baanden wij ons, met de grootste moeite, met onze hakmessen een weg; alles is zoo ontzettend in elkaar gegroeid; de Maleier die het gewend was, liep vooraan en wist de ergste hindernissen te vermijden; maar al werkten wij er ons zelf ook nog zoo onverschillig doorheen, zonder ons hakmes kwamen wij geen pas verder. Van steeds dichterbij klonk nu het gehuil; maar toch was het nog heel wat verder, dan ik eerst gedacht had. Eindelijk toch klinkt het van vlakbij, hoog uit de lucht. Aandachtig turen wij naar de woudreuzen om ons heen. 't Is nu doodstil. Wij wachten. Na geruimen tijd worden er een paar gedempte tonen uitgestooten, maar 't geluid gaat verder weg; voorzichtig volgen we de siámangs, die zich langzaam schijnen te verwijderen. Een eigenaardig klokkend geluid, dat wij van tijd tot tijd te hooren krijgen, geeft ons de richting aan; telkens weer moeten we wachten en luisteren. Het zweet gutst me van het voorhoofd; doornat plakken mijn kleeren tegen mij aan. 't Is zwoel en het ruikt er naar rottende blären en modder; geen blaadje beweegt zich; er hangt een vochtige, broeierige hitte in de donkere Rimba. 't Is of langzamerhand alle veerkracht uit je weg vloeit. Daar klinken eindelijk een paar doffe roeptonen; twee, drie hooge stemmen vallen nu gillend en jubelend in en weldra is het concert weer in vollen gang; 't moet nu vlak bij zijn. Voorzichtig zoeken wij verder; we komen steeds dichterbij — maar plotseling breekt 't weer af. Doodsche stilte.

(Wordt vervolgd).

PARIJSCH WERK (1375-'79) DE APOCALYPSE (KATHEDRAAL VAN ANGERS).

WANDTAPIJTEN DER GOTHIEK IN FRANKRIJK EN VLAANDEREN.

DE oorsprong der tapijtnijverheid ligt in het voorzien in de behoefte aan beschutting; zoo vindt men nog heden bij primitieve volkeren geweven stoffen, die als tentwanden, of meer algemeen, als bescherming tegen hitte of koude dienen, en, bij uitbreiding, dienstig zijn om kale muren eener woning of een kouden vloer een behaaglijker aanschijn te geven. ⌘ Naast de na-te-komen nuttigheidseischen, kwam de vraag naar versiering te staan. De wijze waarop zulks tot oplossing werd gebracht, was van plaats en tijd afhankelijk, en de daardoor aanwezige verschillen maken het mogelijk de Fransch-Vlaamsche wandtapijten uit het tijdperk der gothiek in te deelen, eene indeeling, die zeer vergemakkelijkt wordt door den steun van historische gegevens, maar waarop het hier niet de plaats is diep in te gaan. ⌘ Onder de oudste overgebleven gobelins noemen wij een serie, die de apocalypse illustreert en deel uitmaakt van de schatkamer der kathedraal van Angers. De historische bijzonderheden, hierover bekend, zijn zoo typeerend voor ontstaan en waardeering dier kunstwerken, dat een kleine historische uitweiding volkomen gerechtvaardigd is. ⌘ In de XIVe en XVe eeuw treffen wij als opdrachtgevers en bezitters van zulke tapijten de leden van het Koninklijke huis, de lands grooten en den adel aan. De „apocalypse” nu werd tusschen de jaren 1375 en '79 uitgevoerd op bestelling van Lodewijk van Anjou, den kunstminnenden broeder van Koning Karel V van Frankrijk. Uit rekeningen is bekend, dat Jean de Bruges, hofschilder van Karel V, de kartons ervoor vervaardigde, waarnaar in de ateliers van Nicolas Bataille te Parijs, deze stukken tot stand kwamen. De zoeven genoemde Jean is ons bekend o.a. uit een in 1371 door Johan Vaudetar den Koning aangeboden bijbel, welke zich bevindt in 't Museum Westreenen in den Haag. Misschien ook was van zijn hand een ander miniatuur, dat in een inventaris van de bibliotheek van Karel V (1373) wordt vermeld als: „l'apocalipse, en français toute figurée et ystoriée en prose”, waarnaast bij 's konings dood (1380) een aantekening werd gevoegd: Le Roy l'a baillée à Mons. d'Anjou, pour faire faire son beau tappis. Hieruit blijkt, hoe het miniatuur ten voorbeeld gediend heeft voor deze groote wandbekledingen, die naast haar verwantschap met de miniatuurschilderkunst bij veranderde afmeting toch levendig van

uitdrukking zijn en decoratief werken. De „apocalypse” kwam in 1480 aan de Kathedraal van Angers, die heden nog 69 van de 90 tafereelen bezit; het zou voor het heden ondenkbaar zijn, dat de kanunniken zich van zulk een schat zouden willen ontdoen... en toch, in het jaar 1782 werd zij te koop aangeboden, maar de smaak van het publiek was op dat tijdstip niet op gothiek gericht. Zij belandde in een andere kerk, en keerde in 1806 gedeeltelijk in de Kathedraal terug, want het bisschoppelijk paleis bleef fragmenten herbergen, al was het in hoedanigheid van loopers en van bekleedsels der boxen in den paardenstal. Eerst sedert het midden der vorige eeuw zijn zij in eere hersteld. ⌘ Op de bovenstaande afbeelding zien wij Johannes voor een soort nis staan, met het boek in de rechterhand, terwijl de linkerhand het peinzend-beschouwende hoofd ondersteunt; naast hem is het visioen voorgesteld der duizende ruiters in vurige harnassen, gezeten op paarden met leeuwekoppen, die vuur en rook spuwen, waardoor een derde der menschheid wordt gedood. Hunne staarten zijn als slangen en hebben koppen. Zes ruiters zijn voldoende om dit gegeven uit te beelden; een boomstam met een dertigtal bladeren verplaatst het gebeuren in de vrije natuur; de achtergrond hier is effen, soms bezaaid met letters of bloemen. ⌘ Uit de Atrechtsche ateliers is werk over, dat verwant is aan de serie der Apocalypse. Wij kennen uit het vroeger er op prijkkend opschrift:

Ces draps furent faicts et achevés
En Arras par Pierrot Ferré.

en het verdere:

Veillez à Dieu tous sceints prier
Pour l'âme de Toussaint Prier

den maker en weten wie de schenker was; bovendien, dat deze laatste, kanunnik uit Doornik, ze in 1402 te Atrecht liet vervaardigen, waaruit de niet gewaagde gevolgtrekking te maken valt, dat deze nijverheid zich in Doornik nog niet stuk (afb. op blz. 77) geeft ons een boschidylle, een onderbreken, waar konijntjes dartel rondspringen; zij houdt op de gehandschoende linkerhand een valkje, terwijl de rechterhand op het

gekef van een tegen haar opspringend hondje reageert. Een edelman, stevig staande op zijn gespreide beenen, schijnt haar in allen ernst zekere gevoelens te vertolken. Kronkelige boomstammen dragen de kruinen van boomen, welke bestaan uit eenige uitgetande bladeren; daarachter is iets van een wijkend landschap gegeven. ☼ In het tweede of derde gedeelte van de XVe eeuw treedt Doornik meer op den voorgrond, om tegen het midden dier eeuw een wereldnaam te verwerven; had vroeger Atrecht (Arras) den Italianen in den naam „arazzo” het begrip dezer soort tapijten vertolkt, nu laten Fransche, Italiaansche en Vlaamsche steden (Middelburg [in 1465] zich te Doornik voorlichten in zake het inrichten van werkplaatsen. Deze bloei kan ons niet verwonderen, wanneer wij bedenken, dat de aanwezigheid van kunstenaars als Robert Campin en zijn leerlingen Jacques Daret en Rogier van der Weijden in Doornik, niet zonder invloed moet geweest zijn op hun medeburgers. ☼ De vraag naar gewone schilderijen van de zijde van een kunstminnend en pracht-lievend vorstenhuis was niet met een enkel gobelin te bevredigen. Er zijn nog rekeningen bewaard gebleven, waaruit ons bekend is hoe b.v. Philips de Goede, hertog van Bourgondië, ten jare 1462 aan Pasquier Grenier drie wandtapijten betaalde, die de geschiedenis des zwaanridders afbeeldden, een serie, die de Hertog ten geschenke gaf aan den Kardinaal van Atrecht. In het jaar 1461 wordt een serie betaald, waarin het Lijden van Christus is voorgesteld, terwijl de Hertog in 1459 aan vorstgenoemd Pasquier Grenier „cinq tapisseries d'or” uit liet keeren „par une chambre de tapisserie de l'histoire d'alexandre”, bestaande uit „six panneaux de murailles”. Deze opgaaf — om maar een enkel voorbeeld te noemen — toont voldoende de verscheidenheid der door den vorst verlangde onderwerpen. Onder de tot ons gekomen stukken zijn er dan ook, die voorstellingen uit het Nieuwe Testament geven, als ook uit het leven van Heiligen, of van vorsten als Alexander den Groote, en koning Clovis; andere weer illustreren het dagelijksch leven van den dorper en van den hoveling; onder de laatste behooren de voorstellingen van de lange en valkenjachten, jachten op beeren en everzwijnen, wilde zwanen en eenden; ook dames zijn van de partij, wat wel eens de oplettendheid der jagende heeren schijnt af te leiden. Al deze voorstellingen worden gekenmerkt door nauwkeuriger zien; er bestaat een verlangen de onderwerpen zoo natuurgetrouw mogelijk te geven; dit geldt voor het loof der boomen, voor bloemen, voor kleederdrachten. Voor het overige spreekt de middeleeuwsche geest nog krachtig; hieruit ontstaat een karakter, dat de type van eigen volk toepast op de reeds geliefde onderwerpen uit de oudheid, wier helden dan ook de Bourgondische wapenrusting en hofkleedij der XVe eeuw dragen. Opmerkelijk is verder nog, dat gewone schilderijen een gevuldheid met personen en zaken vertoonen, een schroom voor leegte, die bij het drietal genoemde schilders op hun paneelen of doeken niet wordt aangetroffen. Het schijnt haast, of een achtergrond met een doorkijk op een wijd en diep landschap den vijftiende-eeuwer in strijd gekeken heeft met het afdekkend karakter van een gobelin. ☼ Wij kunnen hiermee afscheid nemen van de produkten der Doorniksche nijverheid, daar zonder de voor vergelijking noodige reproducties een verder bespreken overbodig mag heeten. Enkele stukken zijn echter van een zoo verschillend type, dat wij hier nog even op willen wijzen. Het zijn fragmenten, wier compositie niet op paneel of miniatuur teruggaat, maar die direct als wandverdeling zijn opgevat: op verticale banen van verschillende kleur, bezaaid met plantenslingers, zijn gestalten van mannen en vrouwen, op afwisselende hoogte voorgesteld; in de breedte wordt de compositie niet afgesloten. ☼ In dezen geest ge-

dacht zijn de wandtapijten, welke de Franschen met den naam „Verdures” aanduiden om de talrijke gewassen, die er op voorkomen; de achtergrond is geheel bedekt met naturalistisch weergegeven planten; daartusschen bewegen zich dieren van een fabelachtig voorkomen; deze soort wandbekleding is zoozeer gezocht geweest, dat een bepaalde plaats voor het ontstaan niet is aan te geven. Voorzover de herkomst van sommige stukken is na te gaan en de aanwijzingen, die de wapens der bestellers of bezitters, er op aangebracht, ons verschaffen, kan men als centrum, waar dit type het meest gemaakt werd, de oevers van de Loire aannemen. ☼ Mede uit de Touraine herkomstig heeten de tafereelen uit de Lijdensgeschiedenis, thans in de Kathedraal van Angers. Deze zijn met haar vele figuren, mede aan de Doorniksche verwant. De compositie van de op bladz. 80 weergegeven voorstelling is in de hoogte verdeeld; de Christus vormt tweemaal het centrum der voorstelling; linksch boven, waar Hij tusschen soldaten voor den grijzen Annas wordt geleid, terwijl de heele benedenhelft wordt gevuld door eenige in gesprek zijnde toeschouwers; deze groep wordt ter rechter zijde gesloten door den Christus, die met neergeslagen oogen en over elkaar gelegde handen, gelaten het verhoor door den hooge priester Kaïphas ondergaat. Eenvoudige architectuur vult de geheele rechter bovenhelft, terwijl achter de linkergroep een kijk op de stad wordt opengelaten. ☼ Een goede twintig jaren jonger is een met het jaartal 1500 gedateerde serie, waarin jonger is een H. Maagd wordt voorgesteld. Er is heel wat tijd verlopen eer dit werk voltooid werd, want ten jare 1474 schijnt Jean Rolin, zoon van den beroemden Kanselier van Philips den Goede, aan den schilder Pierre Spicre te Dijon reeds opdracht gegeven te hebben, een opdracht, die na het vertrek van Kardinaal Jean Rolin uit Beaune, door zijn opvolger schijnt overgenomen te zijn. Bij de tenuitvoerlegging werden eenige

ATRECHTSCH WERK (BEGIN XV^{DE} EEUW). LIEFDESSÈNE, LOUVRE.

wijzigingen en het jaartal 1500 op een der stukken aangebracht. De compositie van het op blz. 79 weergegeven fragment, herinnert in 't geheel niet aan de vullende drukte op de hiervoor genoemde afbeelding. Hier een heldere, eenvoudige compositie: Maria in een breeden, om haar uitplooienden mantel, waarover het golvend-glanzende haar afhangt, is voor een opvlammend open vuur gezeten met het Jezuskindje op de linker-knie, haar rechterhand naar de hitte van het vuur geopend houdend; de H. Joseph, oud en daarom zich onhandig omdraaiend naar een in den rechter bovenhoek zwevendeng engel, staat naast de Moeder-maagd. Een vloer met zwart-witte tegels, een kale muur, onderbroken door een enkel raampje, het zijn de factoren, noodig om de verheven innigheid van dit Heilig Gezin te geven. ☼ In 't begin der XVIe eeuw wordt de Fransche industrie overvleugeld door een jongere: de weefstoelen van Brussel; beheersching van het technisch kunnen heeft afwijkingen ten gevolge van de door Parijs, Atrecht en Doornik gevolgde uitdrukkingwijze. Wij willen besluiten met het weergeven van een stuk uit een Brusselsch atelier, dat ons aan werk van den grooten van der Weijden herinnert; het prijkte op de eerste gobelintentoonstelling te Weenen (1920) waardoor het laat-gothische karakter naast de exemplaren der Renaissance en Barok te sterker sprak. ☼ Wij hebben beknoptheid betracht en willen met de mededeeling eindigen, dat de in dit nummer geplaatste clichés ontleend zijn aan: Dr. Betty Kurth, Gotische Bildteppiche aus Frankreich u. Flandern, München 1923; naar de afbeeldingen van dat werkje verwijzen wij hen, die er meer van willen weten. N. S.

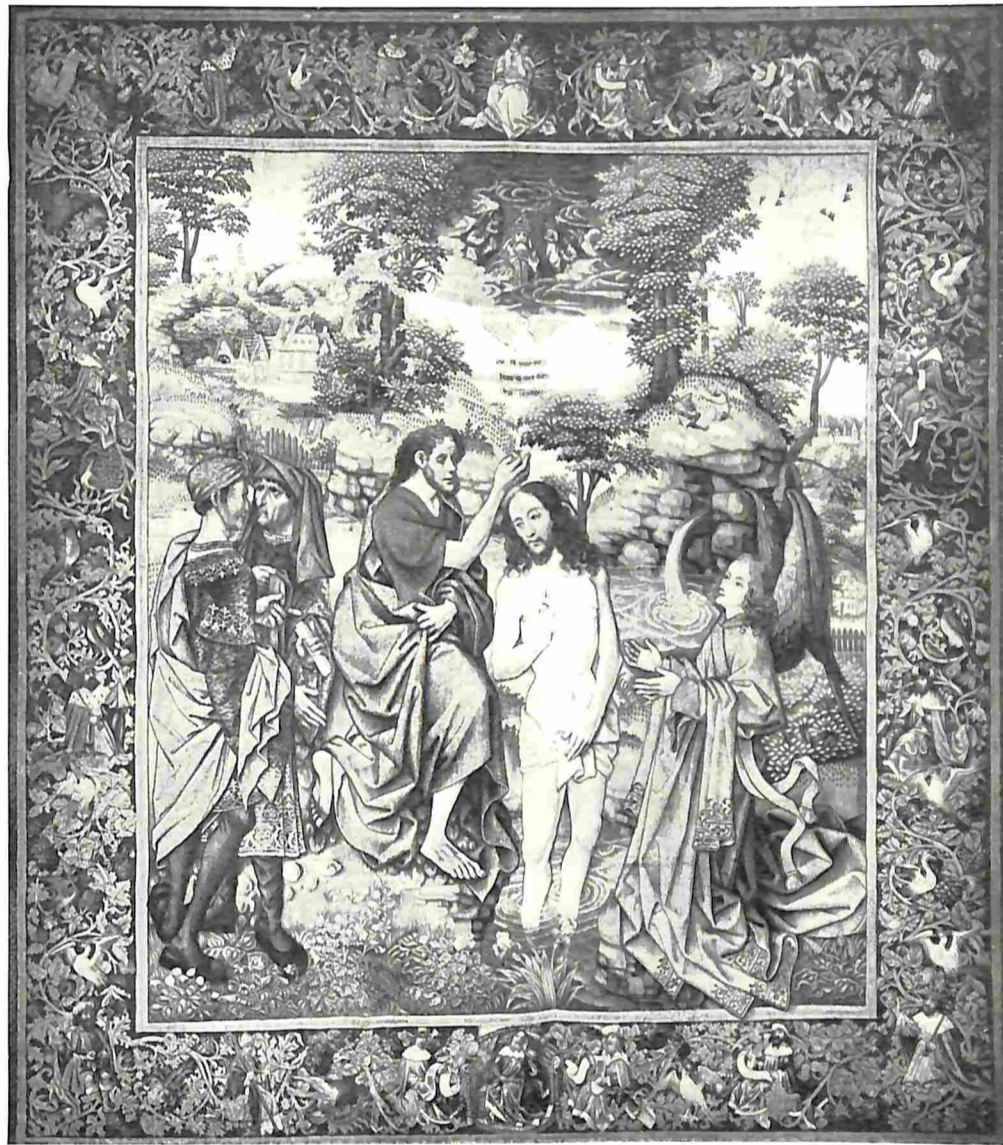
DE EERSTE LES.

KALM stapte van Breeuwen het ruime schoolplein over. Zijn stap was vast, regelmatig sloeg zijn stok op den grond met korten metalen tik. Inwendig voelde hij zich niet zoo rustig, wist hij zich middelpunt van belangstelling van die groepjes leerlingen, die over het plein verspreid stonden. „De nieuwe voor Natuurkunde” . . . ☼ Hier en daar werd gegroet als hij voorbij ging. Beleefd groette hij terug. Zouden ze wel voor schuchterheid houden, alle leeraren groetten beleefd in het begin. Later, als ze er langer waren, werd het een „bonjour” of een luie tik aan den hoed. Dat zou hij niet doen, hij had zich reeds jong tot gewoonte gemaakt zijn minderen even beleefd terug te groeten. Hij moest altijd denken aan dien Amerikaanschen President, die niet onbeleefder wilde zijn dan de neger, die hem groette en daarom den man teruggroette. ☼ Daar kwam hij langs een paar oudere jongens. Groeten ze? Neen. Hij keek ze even terloops aan en zag aarzeling in hun houding komen. Maar ze hielden zich branie-achtig en liepen gewild-ingespannen pratend verder. Nu, voor zijn part! Hij zou ze later wel. ☼ Daar was de deur. Ziezoo, binnen. Toch prettiger. Zou de Directeur er al zijn? Even aan den

portier vragen. Waar is die vent? Ah! daar staat hij voor zijn loge. Zou hij naar hem toegaan? Nee, niet doen. Uit zijn eigen H. B. S. tijd herinnerde hij zich, welk een „stille kracht” zoo'n portier kon zijn, als hij wist, dat hij een leeraar aankon. . . Maar direct kort houden. ☼ „Portier!” „Jawel, Mijnheer!” Daar had je het al. Blijft de pummel staan, vindt zeker, dat hij maar moet schreeuwen. Onwillekeurig dacht hij aan zijn diensttijd. Daar zouden ze zoo'n kerel „zijn kromme pooten wel rechtgetrokken hebben”. „Kom eens even hier!” ☼ Daar was hij. Een man van tegen de dertig. Net een kerel om twee kinderen en een iets te groot salaris te hebben en nu te denken, dat de school van hem is. „In 't vervolg heb ik graag, dat je naar mij toe komt als ik je roep, concierge. Is de Directeur al op zijn kamer?” „De Directeur is juist gekomen, Mijnheer.” Even kort werd het teruggezegd. Aan dat appeltje zou hij nog langer te schillen hebben, dat voelde hij wel. „Goed, dank je!” ☼ Hij keerde zich om,

ging naar de Directeurskamer, klopte en trad binnen. ☼ „Zoo Mijnheer van Breeuwen, bent u daar. Komt u zich in den leeuwenkuil wagen? Nu, het zal wel gaan, denk ik. De klassen zijn niet ongemakkelijk, over het algemeen. Ja, toen ik hier pas kwam, was het een reuze-bende. Ze deden compleet wat ze wilden. Maar daar heb ik een eind aan gemaakt. Een belhamel eraf getrapt, ja, Mijnheer, voor goed! Daar is wat over te doen geweest in de stad! Maar ik heb voet bij stuk gehouden, hij is tenminste nog niet terug zoover ik weet. Toen was het gauw uit. In de eerste maanden regende het straffen. Maar of ze gauw het klappen van de zweep kenden! Als u last heeft — U gooit ze er gerust uit, hoor! Dan peper ik het ze nog wel eens extra in”. „Ik hoop niet, dat het noodig zal zijn, Mijnheer Verscheure. Maar mocht het noodzakelijk blijken,

dan houd ik mij voor Uw ruggesteun aanbevolen”. „Ja, met zachtheid kan je ook wel wat bereiken. Maar ze moeten eerst weten, dat je ze aandurft, als het noodig is. Maar de bel zal wel zoo gaan”. ☼ Zoo, dat zou nu zijn lokaal zijn. Het ziet er toch wel gezellig uit, met die groote ramen. Daarnaast het laboratorium en zijn werkkamertje. Die Baas met zijn herrie. Net of hij niet wist, hoe de vork in den steel zat! Op zijn visites bij zijn collega's had hij telkens al zoo iets vaags gehoord, totdat hij, door net te doen of hij alles wist, er achter was gekomen, hoe de vroegere Directeur gemaakt was. Werd een leerling ernstig gestraft, dan hoefden de ouders maar naar den Wethouder te gaan en de straf werd verminderd of kwijtgescholden. Geen wonder, dat de man zenuwziek geworden was! Nu, en toen was de rest gemakkelijk de ouders maar naar den Wethouder te gaan en de straf werd verminderd of kwijtgescholden. Geen wonder, dat de man genoeg. En nu Verscheure, likken maar, jongens, hevige vrienden met den Wethouder, samen zeiltochtjes maken, allemaal „om de smeer”. Maar hij zat er maar, met zijn armzalige Middelbare Actes op een Directeursplaats. En dan zoo

BRUSSELSCH WERK (BEGIN XVI DE EEUW). DOOP VAN CHRISTUS (WEENEN).

bemoedigend tegen hem: „Ik geloof wel, dat het zal gaan”. Wie was er pas gedoctoreerd in de Wis- en Natuurkunde, Verscheure of hij?..... ☞ „Jongelui, de Directeur zal jullie wel al verteld hebben, dat ik aangewezen ben, om de plaats van Dr. Brummer in te nemen. Mijn naam is van Breeuwen,” — daar begonnen een paar meisjes te lachen — „jullie namen heb ik al opgeschreven. Om verwarring te voorkomen verzoek ik jullie allemaal precies zoo te gaan zitten als je vroeger zat”. „Waarop zouden we anders moeten gaan zitten?” klonk het achter uit de klas. Een gegichel steeg op. Donders, daar had je het al. Enfin, maar negeeren. „Dus ieder zit op zijn oude plaats? Laat ik nu niet merken, dat er voor de mop van plaats verwisseld is, hoor, want dan zou ik ook eens moppig kunnen worden”. ☞ Ha, daar ging er een achter de meisjes weg. Zoo'n jeugdige snoeper. Enfin, geen slechte smaak, anders. Met een zachte hoon glimlachte hij tegen den vrouwen-vriend. „Dus jij bent Randers, als je op die plaats hoort? Ja? Goed”. En nu moeten we eens spreken over het werk,

dat gedaan is en wat voor ons te doen blijft. Jullie zijn niet zoover meer van het Eindexamen af, dus de tijd is kostbaar. Maar jullie behoeven niet ongerust te zijn, je hebt de grootste kluij gehad. Als ik het wel heb, hebben jullie uit het derde deel alleen Licht en Electriciteit nog niet gehad, is het wel? Goed. Dan zullen we met Electriciteit beginnen. Ik heb jullie drie uur in de week, dat wordt dan voorloopig 2 uur nieuwe theorie en 1 uur herhalen. Vraagstukken geef ik voor de heele week ineens op”. „Hé, waarom nou,” vroeg een van de meisjes verontwaardigd. „Dat deden we vroeger nooit”. „Dan zal je het moeten leeren, jongedame. Voor jullie maakt het geen verschil en voor mij is het gemakkelijker met nazien. Trouwens, het bespaart jullie schriftensjouwten ook”. ☞ Hm. Ze vonden het erg matig, dat kon hij wel zien. „Voor de volgende keer zien jullie na tot zoover als ik vandaag komen zal. En nu zullen we beginnen. Maar nog één ding. Als je iets niet begrijpt, doe me dan het plezier net zoo lang te vragen tot het je duidelijk is”. ☞ „Het gaat,” dacht hij bij zich zelf. Hij voelde, dat hij aandacht had. Gek, dat je zoo iets zoo voelen kunt. Als student al, op debating-clubs, was hij een geliefd spreker geweest. Hij merkte altijd dadelijk wanneer de aandacht van zijn gehoor afdwaalde en nam dan wat anders of tapte er een mop tusschendoor. ☞ Hij had de amanuensis de instrumenten laten brengen en de eerste proefjes gedaan. De met kattenvel gewreven glazen staaf had plichtsgetroouw de papiersnippers aangetrokken. Nu moesten de twee aan draden naast elkaar opgehangen bolletjes geladen worden. Even wrijven, de zwarte aanraken met den top van de stang.... ☞ „Zien jullie wel, hierdoor laad ik hem positief”... dan de witte ook met denzelfden top aanraken.... „Nu is het witte bolletje ook positief geladen, en kunnen jullie duidelijk opmerken dat zij elkaar afstooten. Kijk maar naar den schuinen stand van de draden. Allemaal gezien? Ja? Dan de

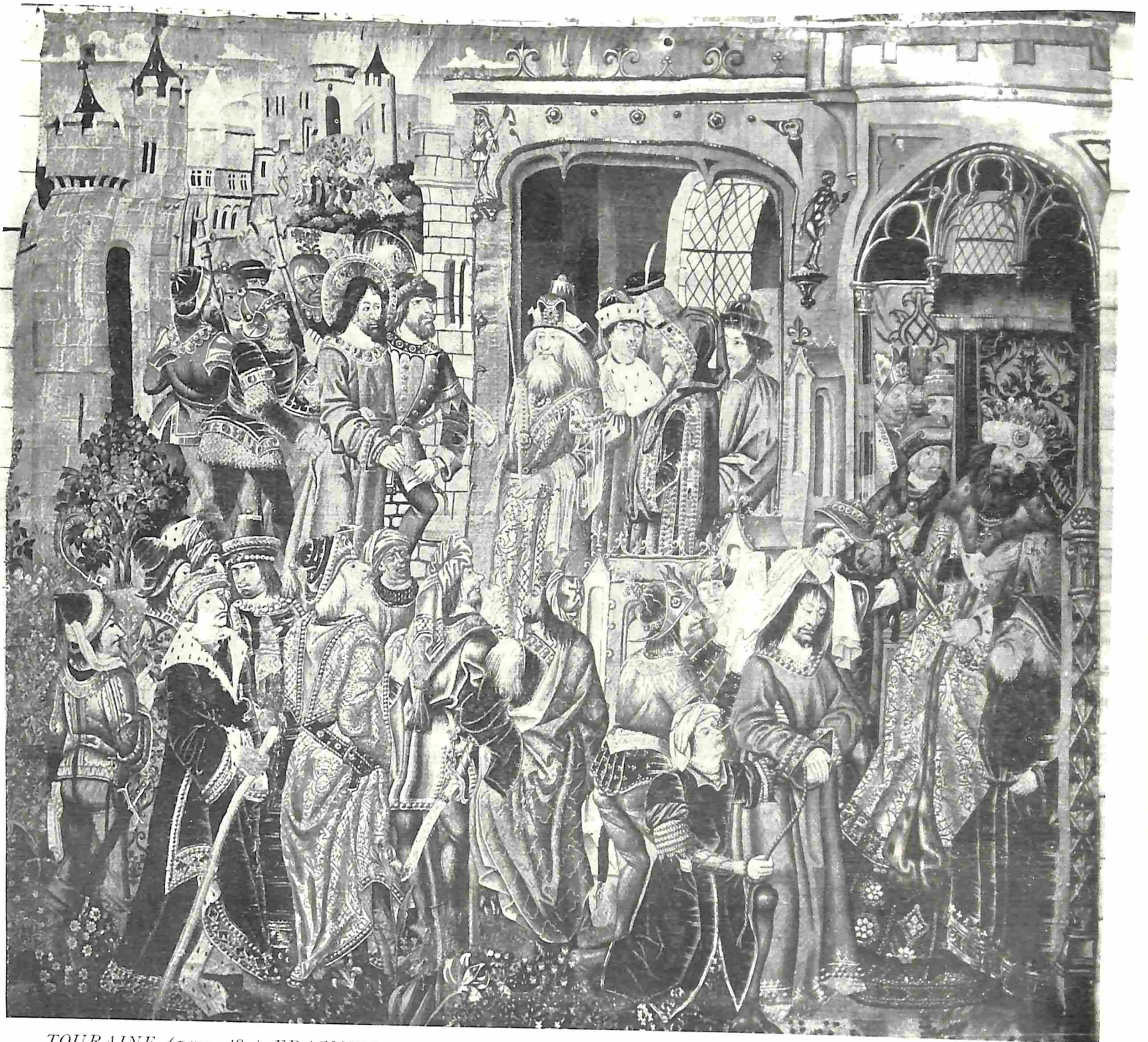
volgende proef. — Zooals ik reeds zei, is het onderende van de staaf niet positief, maar negatief geladen. Laad ik nu beide bolletjes, dus zoowel 't zwarte als 't witte negatief, dan gebeurt het zelfde van daarnet: ze stooten elkaar af. Maar nu laad ik een bolletje, bijvoorbeeld het zwarte positief en het andere, dus het witte negatief. Zullen zij elkaar nu nog afstooten, denk jullie?” „Nee, aantrekken,” klonk het overtuigd uit de klas. „Juist. Kijk maar, zwart aangeraakt, die is nu positief, nu wit, — kijk eens hoe ze op elkaar invliegen!” ☞ In de klas kwam enthousiasme. Dat was leuk. „Allemaal gezien en begrepen?” ☞ Een vinger omhoog. „Wel Randers, jongen, wat begrijp je niet? „Ik weet het niet, ik snap er niks van”. „Nu, zooveel is er toch niet aan te snappen. Heb je dat met het kattenvel begrepen? Nu, let dan eens goed op, dan zal ik de rest nog eens uitleggen. ☞ Stapje voor stapje ging van Breeuwen zijn betoog nog eens na, ploos alles haarfijn uit. „Heb je het nu begrepen?” „Nee, Mijnheer, ik snap er nog niets van”. „Wat begrijp je dan niet?”

„Ik weet het niet, heelemaal niet”. „Dat begrijp ik nu niet. Enfin, ik zal het je nog eens uitleggen”. ☞ Nog duidelijker drukte van Breeuwen zich uit. Een kind moest het kunnen snappen, zoo eenvoudig was het nu. Een proef deed hij nog eens over. ☞ „Heb je het nu begrepen?” „Nee, Mijnheer, nog niet. Ik snap er niks van”. ☞ Daar stond je nu. Nog eens uitleggen gaat niet. Duidelijker kan het niet meer. Dat zoo'n kaffer dat niet snapt. Dat is zeker moeilijker, dan achter meisjes zitten. Wacht eens! Zou die aap... de klas is ook zoo onrustig.... „Randers, ik zal het nog eenmaal probeeren. Als je dit niet snapt, weet ik er ook geen raad meer op. Let nu goed op, ik zal het voor je teekenen”. Hij gaat naar het bord. Zorgvuldig teekent hij de koorden en maakt de balletjes. Dat eene balletje nog even wit maken — nu het hoofd een

TOURAINNE (1500) FRAGMENT UIT HET LEVEN DER H. MAAGD (NOTRE DAME, BEAUNE).

beetje scheef, — een lichtstraal — en de heele klas ziet hij in 't klein weerspiegeld in zijn lorgnet. En daar zit Randers, de handen in triomf in de lucht, met een dikken spotlach op zijn gezicht. De anderen hebben pret voor zes. De meisjes schokken van ingehouden pret. ☞ Met een sprong staat hij ineens naast den jongen, die in elkaar krimpt van de schrik. „Randers,” zegt hij kalm, „ik kan het je, geloof ik, op een andere manier duidelijk maken. Kijk, dat meisje, waar jij daarnet achter zat, is laten we eens zeggen, negatief geladen. Jij was positief geladen. Nu hebben jullie allemaal gezien, hoe dat elkaar aantrekt”. ☞ De klas wil gaan lachen. „Stilte!” sist van Breeuwen en geen een durft meer een kik te geven. „We gaan door, Randers,” zegt van Breeuwen rustig. „Nu heb je gezien, dat ik jou afstootte naar je plaats: daaruit kan je afleiden, dat ik ook sterk positief geladen ben. En ik wil je wel waarschuwen, dat ik zoo sterk geladen ben, dat ik je nog veel sterker kan afstooten, als ik dat wil. Begrepen?!” ☞ Rechttop staat van Breeuwen nu en wijst met een hand naar de deur. De lammelingen! ze zullen hem negeren!

TOURAINÉ (1470—'80) FRAGMENT UIT DE LIJDENSGESCHIEDENIS (KATHEDRAAL VAN ANGERS).

☒ Doodstil is het in de klas. Daar gaat de bel, maar niemand verroert zich. Even wacht hij nog. „Julie kunt gaan!” ☒ Stil gaan ze weg. Eerst in de gang gaan ze weer praten. ☒ Van Breeuwen wist, dat hij gewonnen had.

K. D. BOSCH.

Doktersvisites in de eerste helft der vorige eeuw.

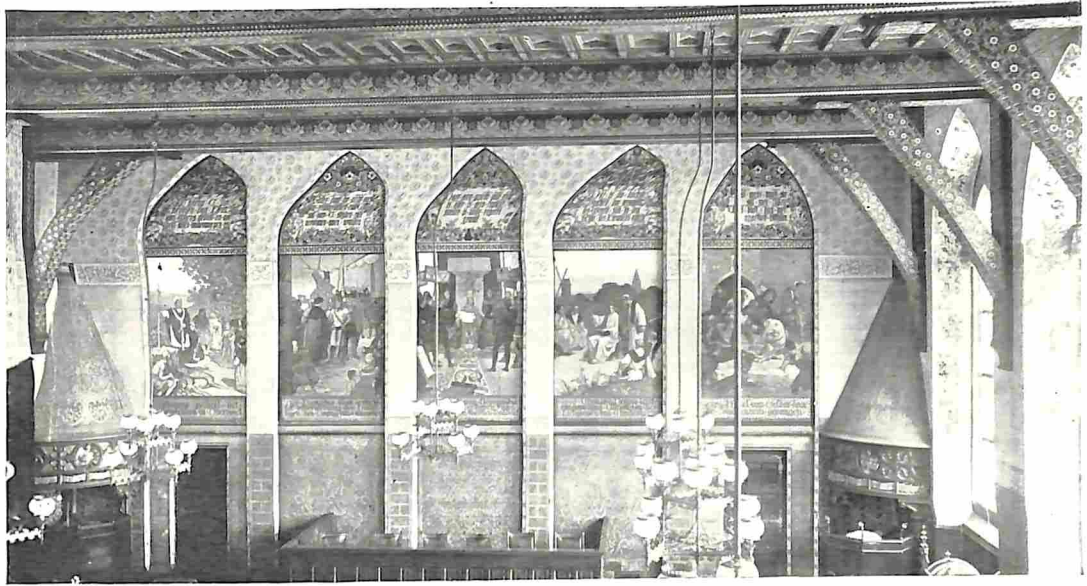
☒ Aan het reeds in no. 5, blz. 51 genoemd tarief voor de Genees-, Heel- en Verloskundige diensten en operatiën in de provincie Zeeland (besluit van Ged. Stat. van 12—19 Nov. 1841, No. 22) worde nog het volgende ontleend. ☒ Voor „consultatiën aan de huizen der practici” zou de helft der gewone visites genoten worden; voor nachtvisites het drievoud der gewone visites, en voor „geappointeerde visites” het anderhalfvoud; bij „Consultatiën tusschen practici van dezelfde betrekking”, zou voor de eerste consultatie het drievoud en voor de volgende het anderhalfvoud der gewone visites betaald moeten worden; voor visites op enen bepaalden afstand buiten de kom der gemeente van de woonplaats, het dubbele der gewone visites, zonder onderscheid van afstand; voor visites buiten de woonplaats „per quartier” en voor „bijzondere assistentiën” „per quartier uur” het anderhalfvoud der gewone visites. ☒ Eenvoudige schriftelijke consultatiën werden gelijkgesteld met gewone visites, maar voor uitvoerige schriftelijke consulta-

tiën moest het drievoud der gewone visites betaald worden. Kwamen in hetzelfde huisgezin drie of vier lijdens gelijktijdig in behandeling, dan zou het dubbele der gewone visites, zonder meer, in rekening worden gebracht. Bovendien kende het tarief transportkosten (huur van rijtuig of paard), die „per quartier uur afstands” bedroegen ten hoogste / 0.75, ten minste / 0.25, en waaromtrent bepaald was, „dat, wanneer met hetzelfde rijtuig of paard meer dan één huis of hoeve binnen den afstand van een kwartier uur of 1375 ellen van elkander gelegen, wordt bezocht, voor het rijtuig maar eenmaal zal gerekend worden, en dat de som bij het tarief bepaald alsdan over de gezamenlijke lijdens zal worden omgeslagen”. ☒ In Groningen was het tarief nog ietwat lager. Naar gelang der klasse waar de ingezetenen toebehoorden, kon een Med. Chir. en Art. Obstet. doctor in steden van den eersten rang waarin plaatselijke Geneeskundige Commissiën gevestigd waren, voor een gewone visite / 0.60, / 0.50 of / 0.30 rekenen; voor een nachtvisite het drievoud, voor een geappointeerde visite het tweevoud, evenals voor een consultvisite; lijdens die den genesheer aan huis kwamen spreken moesten eene gewone visite betalen, en als er meer dan één zieke in één huis was, werd er voor ieder zieke meer de helft van een visite bijgevoegd. In kleine steden en „te Lande” kostte de gewone visite / 0.60, / 0.40 of / 0.30. De Heelmeester of Chirurgijn kreeg / 0.60, / 0.40 of / 0.30 voor een gewone visite; de heelmeester ten platten lande / 0.40, / 0.30 of / 0.20.

MR. C. BAKE.

De Statenzaal te Zwolle.

De Statenzaal te Zwolle is in 1897-'98 gebouwd onder hoofdleiding van den Rijksbouwmeester J. van Lokhorst, die zich blijkbaar sterk heeft laten inspireeren door de werken van Dr. Cuypers. In vijf blinde spitsboogvensters, op onze afbeelding duidelijk te zien, zijn schilderijen aangebracht, ontworpen door Jan de Quack, welke tafereelen uit Overijsel's verleden voorstellen. Links aanschouwt men Lebuinus, het Christendom in Overijsel predikende; daarnaast Kampen's vloot, uitzeilende tot ondersteuning der Hanze in den strijd tegen den koning van Denemarken. Het derde raam geeft een voorstelling van David van Bourgondië, te Vollenhove aan Overijsel zijn tweeden landbrief gevend (1478). Op het vierde schilderstuk wordt Thomas à Kempis afgebeeld, zijn „Navolging van Christus” voorlezend aan de religieusen van het Klooster te Windesheim (1440). De laatste schildering brengt het gevangen nemen van Karel van Gelder door de Zwollenaren (in 1524) in beeld. Latere gebeurtenissen uit de geschiedenis van Overijsel zijn klaarblijkelijk van te weinig belang geacht om ze op de muren der Statenzaal te vereeuwigen. Of vreesde men, dan in botsing te zullen komen met haar stijl en decoratieve aankleding?

DE STATENZAAL TE ZWOLLE.

HET GOVERNEMENTSGEBOUW TE 'S-HERTOGENBOSCH.

Is het belangrijk van historische personen hun leven en daden te kennen, zoo ook heeft het zijn waarde de geschiedenis te weten der oude gebouwen, te meer daar deze gewoonlijk in verband staan met de plaatselijke geschiedenis. Het tegenwoordige Gouvernementsgebouw te 's-Hertogenbosch, met zijn groot voorplein zoo rustig gelegen langs de Verwerstraat, en de daarachter liggende gebouwen der Provinciale Griffie en de Rijksarchieven in Noord-Brabant, bestrijken dezelfde oppervlakte als het voormalige college der Paters Jezuïeten, met welk college de geschiedenis van dat gebouwencomplex aanvangt. De paters Jezuïeten zijn zich in 1609 te 's-Hertogenbosch komen vestigen en wel met eene bijzondere aanbeveling van de aartshertogen Albertus en Isabella. Het Spaansche Hof zag de bestrijders der Hervorming gaarne naar de hoofdstad der Meijerij gaan, want een afval der bevolking van Rome betekende ook een afval van Spanje. De beeldenstorm van 1566 had reeds voldoende aangetoond, dat vele Bosschenaren het oude geloof den rug hadden toegekeerd en de aanval van Prins Maurits op de stad in 1603, welke echter mislukte, deed zien, dat de Staten-Generaal Brabant als wingewest wenschten te bezitten. Kon dus het Katholieke geloof in de Meijerij behouden worden, dan zou ook de bevolking van zelf wel aan Spanje getrouw blijven, en het lag dus op den weg der aartshertogen de nederzetting der Jezuïeten te 's-Hertogenbosch te bevorderen, die zeker alles in het werk zouden stellen de Hervorming te keeren en het Katholicisme te doen bloeien. Den 15en September 1609 gaven zij dan ook aan de regeering van 's-Hertogenbosch hunne tevredenheid te kennen over het besluit tot oprichting van het college en drongen aan op eene spoedige uitvoering daarvan. Zij spoorden den 9en October 1609 de vier kwartierschouten der Meijerij aan, met 's-Hertogenbosch voor de stichting van het Jezuïeten-college samen te werken, dat er komen moest ter bevordering van den R. K. godsdienst en tot onderwijs

der jeugd in de Meijerij, en den 27 Juli 1610 bekrachtigden zij het besluit dier kwartierschouten, dat de Meijerij 10.000 car. gld. zou geven ten bate van genoemd college. 1) Ook de bisschoppen Masius en Zoësius waren den Jezuïeten zeer toegedaan en 's-Hertogenbosch zelf schonk groote sommen geld voor den opbouw van college en kerk, zooals uit de stadsrekeningen blijkt. De gebouwen, welke de Jezuïeten betrokken, hadden toebehoord aan de Bogarden, een mannenconvent en aan de zusters van St. Annenborch. In October 1610 openden zij daarin hun college en de toeloop van studenten was zoo groot, dat hun aantal in 1614 reeds 800 telde. De ingang tot het college was in de Waterstraat, ter hoogte waar nu de ingang der Provinciale Griffie is. Eene plattegrondteekening van ± 1625 geeft een goed denkbeeld van de groote betekenis, welke het college voor 's-Hertogenbosch en de Meijerij moet gehad hebben 2). In hunne kerk, die 2000 personen kon bevatten, verrichtten de paters openbare diensten en zij hadden zelfs twee paters, die in het Fransch predikten voor vreemdelingen, die de Nederlandsche taal niet verstonden 3). Bij de inneming der stad door Prins Frederik Hendrik op 17 Sept. 1629 moesten de Jezuïeten met de andere mannelijke geestelijken de stad verlaten. Deze ramp tegemoet ziende en vrezende dat hunne onroerende goederen door de Stad zouden aangeslagen worden, hadden zij die op 6 September van dat jaar voor schepenen van 's-Hertogenbosch aan verschillende personen overgedragen 4). 't Was echter tevergeefs! De Staat erkende den verkoop niet en eigende zich de gebouwen toen het klooster werd nog in hetzelfde jaar der overgave van de stad als Gouverneurswoning en garde-de-corps ingericht 5). De gebouwen van het voormalige Jezuïetenklooster gingen nu eene geheel andere bestemming krijgen. De gouverneur der stad, belast met het opperste militair gezag over de vesting 's-Hertogenbosch en bijbehorende forten, zou daarin

Foto C. Steenbergh.

HET GOVERNEMENTSGEBOUW TE 'S-HERTOGENBOSCH.

met zijn aanhang voortaan domineeren, totdat in 1795 de Franschen ze in gebruik gingen nemen. ☞ Mannen, gesproken uit voorname geslachten, treffen wij onder opvolgende gouverneurs aan; wij zien onder dezen: Johan Wolphard, graaf van Brederode (1629); Louis van Nassau (1658); Henri Charles, hertog de la Tremouille, prins van Tarente (1665); Maurits, graaf van Nassau (1683); Claude, graaf van Tserclaes Tilly (1714); Reinhardt Vincent, graaf van Hompesch (1719); Anthoin Gunter, hertog van Sleeswijk-Holstein (1733); Lodewijk Ernst, hertog van Brunswijk-Wolfenbuttel (1751), bij gelegenheid van wiens zilveren feest als gouverneur de stad fraaie penningen deed slaan, en Willem, landgraaf van Hessen-Philipstall (1792), de laatste der 19 gouverneurs 6). ☞ Tijdens de regeering van den hertog van Brunswijk, in 1766, bracht Prins Willem V een bezoek aan 's-Hertogenbosch en nam zijn intrek bij den gouverneur in het oude Jezuïeten-college. Het heeft wel den schijn of dit bezoek de aanleiding is geweest tot het verbouwen van het door den gouverneur bewoonde gedeelte, want 'n kleine twee jaren later is de Staat daartoe overgegaan, en werd diens woning overeenkomstig zijne waardigheid ingericht. ☞ Bij de inneming der stad in October 1794 door Pichegru moest, zooals reeds is gezegd, de regeerende gouverneur zijn huis verlaten, daar zijn ambt ophield te bestaan. De Franschen maakten van het gebouw een hospitaal voor hunne soldaten en gaven het den naam van: *Hôtel des Victoires françaises*. ☞ Behalve het gebouw schijnt de gouverneur weinig te hebben nagelaten, want uit de correspondentie van de Franschen met het stedelijk bestuur blijkt, dat zij van alles te kort kwamen. Zoo hadden zij ook geen brandstoffen om hunne zieken te verwarmen en eischten daarom dat de *municipalen* de wapenborden, welke in de St. Janskerk hingen, zouden doen afnemen en overbrengen naar het hospitaal om ze daar als brandhout te doen gebruiken, waaraan echter geen gevolg werd gegeven, aangezien die wapenborden particulier eigendom waren 7). Hadden de Fransche republikeinen zorg voor hunne zieken, zij schijnen weinig eerbied gehad te hebben voor hunne dooden, want uit een missive van de Bossche municipaliteit aan den Commandant der stad zien wij, dat zij hunne lijken in de Dieze wierpen, welke onder het gouvernementgebouw doorstroomt. ☞ In 1796 kreeg het gebouw weer eene andere bestemming en werd het ingericht voor bureaux, eerst van het bestuur van Bataafsche Brabant en later van het Departement Brabant, tot het in 1810 betrokken werd door den Franschen Prefect Fremin de Beaumont, die het als woonhuis en bureaux gebruiken ging; Keizer Napoleon nam tijdens zijn bezoek aan de stad bij hem zijn intrek. ☞ Toen de Franschen in 1813 uit 's-Hertogenbosch verdreven waren, verviel het gebouw weer aan den Staat der Nederlanden en spoedig zou daar de eerste Commissaris van Noord-Brabant zetelen. Die eerste functionaris was Mr. Carl Gerard Hultman, die op Maandag 19 September 1814 de eerste leden der Staten van Brabant in de receptiezaal van het gouvernementgebouw beëdigde en installeerde. Op hem volgden als Gouverneurs van Noord-Brabant Mr. B. J. Holvoet; Jhr. Ewoud van Vredenburg; de procureur-generaal Mr. Alexander François Ghislain, burgemeester van

der Fosse; de districts-commissaris in het Land van Waes Andreas Johan baron van den Bogaerde van Terbrugge, heer van Heeswijk en Dinther en de staatsraad Mr. Antonius Josephus Borrel, en vervolgens de Commissarissen des Konings: Jhr. Mr. Paul Bosch van Drakenstein, opgevolgd door den tegenwoordigen titularis Mr. Arthur baron van Voorst tot Voorst 8). ☞ Het Gouvernementgebouw, zooals wij het nu nog kennen (afb. op blz. 81), is nog in denzelfden staat, waarin het in 1768 werd gebracht, en in zijn Lodewijk XVI stijl heeft het een deftig en waardig aanzien. Het gelijkt sterk op het Paleis van H.M. de Koningin-Moeder te 's-Gravenhage, hetwelk echter op elke verdieping twee ramen minder telt en geendak- en gevelversiering heeft. Een groot hek met inrijpoort sluit het daarvoor liggende plein van de straat af.

H. J. M. EBELING.

1) Mr. A. C. Boudam, Inventaris der Oorkonden afkomstig van het Jezuïeten-college te 's-Hertogenbosch (z. p.) 1893, blz. 41, 42.

2) Delineatio collegii Silvaeducensis. Inventaris als voor.

3) L. H. C. Schutjen, Geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch, St. Michiels-Gestel 1870—76 dl. III, 418 e. v.

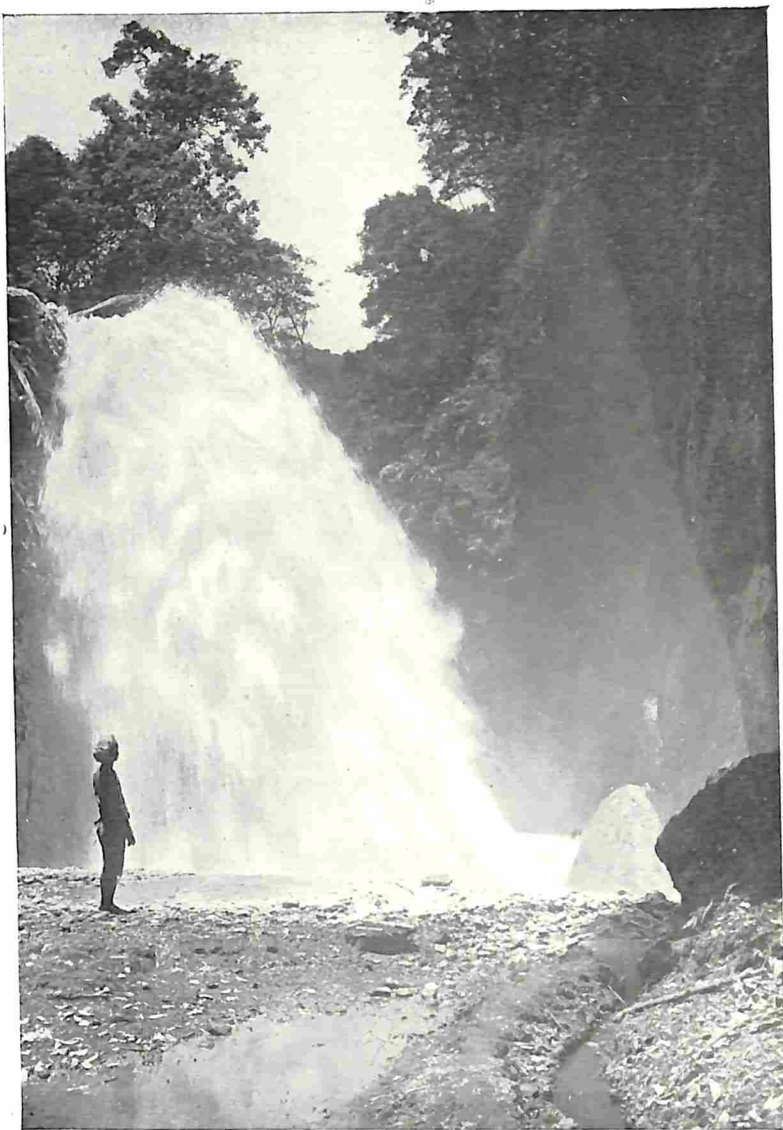
4) Boudam, Inventaris a. v. blz. 54/55.

5) Jhr. Mr. A. F. O. v. Sasse van Ysselt. De voorname Huizen en Gebouwen van 's-Hertogenbosch (z. j. en p.) dl. II 225.

6) Stadsrekeningen van 's-Hertogenbosch op de genoemde jaren.

7) Resolutiën van stadsregeering 1795. Gemeente-Archief 's-Hertogenbosch A. 168b.

8) Sasse van Ysselt, Voorname Huizen, dl. II blz. 23/50.

DE KALI POETIH OP HET IDJEN-PLATEAU.
GEZICHT OP DEN WATERVAL BIJ BELAWAN.

De Kali Poetih (witte rivier) op het Idjen plateau.

IN de afdeeling Banjoe-wangi der residentie Besoeki (Oost-Java) ligt een vulkanisch gebergte, bestaande uit een aantal werkzame en uitgedoofde vulkanen en verbindingsruggen, waarvan de werkzame vulkaantoppen Merapi (8400 voet) en Widodaren (7080 voet) den Idjen in engeren zin uitmaken. ☞ Door hoogsgewijze in noordwestelijke richting loopende bergruggen, wordt de Idjen met den 8000 voet hoogen Koekoesan en door dezen (onder den naam van Kendenggebergte) met den 9600 voet hoogen Raoen verbonden, terwijl ten zuiden hooge bergruggen in zuidwestelijke richting onder den naam van Ongop-Ongop een verbinding vormen tusschen den Ranté en Pentil en eindelijk tusschen dezen en den Raven. ☞ Deze bergruggen, vulkanen en toppen nu sluiten met elkander een uitgestrekte halvemaanvormige hoogvlakte in, met name het Idjenplateau, gelegen op 5500 voet boven den zeespiegel. Voor een klein gedeelte is dit plateau met geboomte, doch grootendeels met hoog opschietend gras begroeid, waartusschen met wit zand bedekte grootere en kleinere plekken een bekoorlijke afwisseling vormen. Het terrein is golvend en bezit verscheidene uitgedoofde eruptiegegels, waarvan de voornaamste is de Pelawoe. Een aantal riviertjes worden er aangetroffen, die zich ten slotte allemaal vereenigen met de Kali pait (bittere rivier), een klein riviertje dat ontspringt uit het Kratermeer van den Widodaren en waarvan het water een bitteren, wrangen smaak heeft. Bovendien vertoont dit water een zure reactie tengevolge van een zeker gehalte aan zwavelig zuur. Wanneer men dezen bergstroom tot zijn oorsprong vervolgt ziet men aan den rand van het kratermeer schitterend geelgekleurde afzettingen van gekristalliseerde zwavel, die vooral bij op-

vallend zonlicht zeer mooie lichteffecten vertoonen. Diezelfde kleurentinten worden waargenomen op de wateroppervlakte der kratermeren, die met talloze kleine kristalletjes van zwavel is bedekt. ☼ De Kali pait vereenigt zich in de nabijheid van de desa Belawan met een klein zijriviertje, waarvan het water door zijn hoog gehalte aan koolzure kalkzouten grijsachtig wit gekleurd wordt. Na samensmelting ontstaat dan de Kali poetih, die met zijn rots- punten en zijn met allerlei tropische planten begroeide ravijnen en berghellingen een indrukwekkend en nog ongerept stukje natuurschoon vormt, tot heden door de menschelijke hand met rust gelaten. ☼ Een eigenaardige bijzonderheid is zeker dat het zwaveligzuur bevattende water van de Kali pait even vóór Belawan geneutraliseerd wordt door het aan kalkzouten rijke water van het zijriviertje, waarvan een nuttig gebruik gemaakt wordt voor landbouwdoeleinden. Nadat gebleken was dat het neutraal reagerende water van de Kali poetih zeer geschikt is voor irrigatiewater, wordt het al jaren lang gebruikt voor den aanplant van suikerriet door de naburige suikeronderneming Asembagoes. Niettegenstaande zijn belangrijk hooge ligging boven den zeespiegel bezit het Idjen-plateau een droog klimaat, zoodat het zich vooral langs den noordelijken rand uitstekend eigent voor den aanplant van koffie, terwijl rubber en cacao er de laatste jaren eveneens met succes worden verbouwd. Bovendien is gebleken dat het terrein zich uitstekend leent voor de veeteelt. Sedert jaren wordt een veeteeltbedrijf in exploitatie gebracht door den heer Couvreur, die zoowel uit Holland als uit Australië mooi melkvee importeerde en zich zoowel op de bereiding van boter als van kaas toelegde. Ook het verbouwen van Europeesche groenten en andere landbouwgewassen zooals haver, gerst en tarwe, schijnt daar een toekomst te hebben.

't H.

De geheimzinnige dood van Mr. Serles.

7) door W. B. M. FERGUSON.

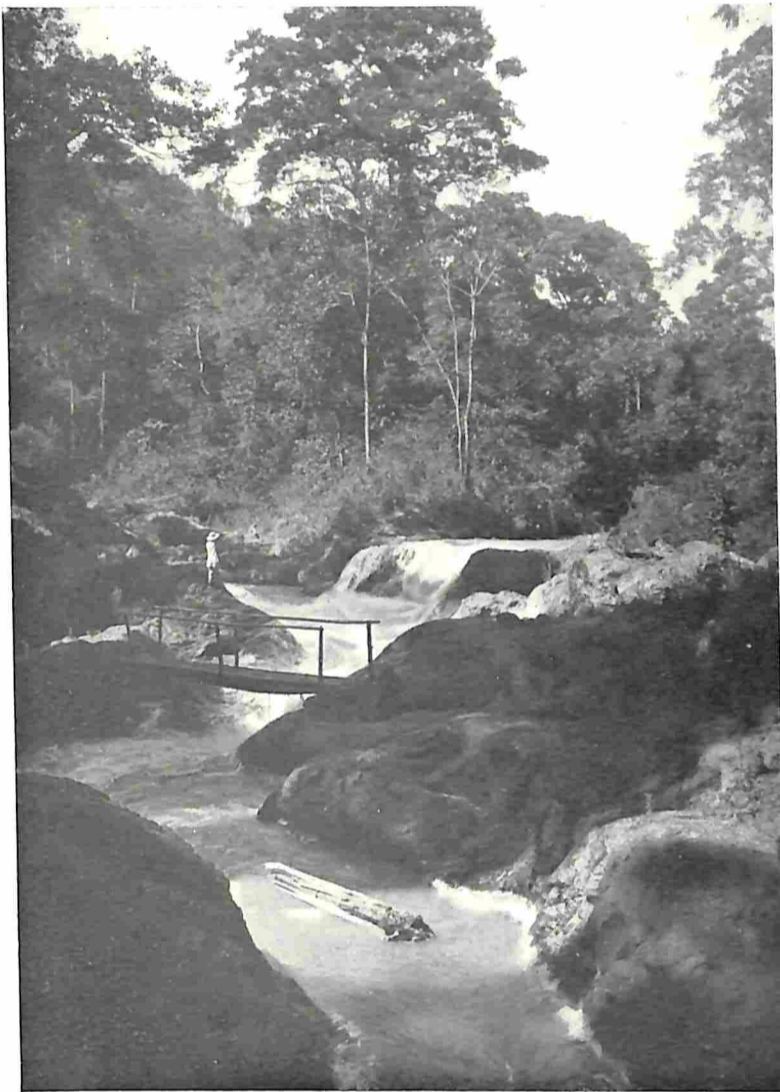
„D AT is 't juist — dat ben ik niet,” zei Jimmie zuchtend. „De zaak zit zoo, als je mij goed snapt: ik zie de eenige mogelijke oplossing; maar die is zoo ongelooflijk, dat ik best begrijp, dat jij ze over het hoofd ziet; want jij bent nooit op het idee gekomen, dat —” „Weet je iets meer, dan ik weet? Ik bedoel heb eenig bewijs om die theorie van jou — welke ze dan ook wezen mag — te steunen?” „Neen,” antwoordde hij met beslistheid. „Ik ben tot mijn gevolgtrekkingen gekomen, uitsluitend door bestudeering der feiten, die jij ook kent. Je hoeft me ook niet te vragen, wat mijn theorie is, want het is ook mogelijk dat ze niet de juiste is — het toeval en de omstandigheden kunnen soms zoo zijn, dat ze de meest logische redeneering logenstraffen; en daarom zeg ik — niettegenstaande ik vertrouwen stel in de juistheid van mijn veronderstelling — dat ik bereid ben alles mogelijk te achten”. „Je bent buitengewoon voorzichtig en bescheiden,” riep ik uit, hem scherp aankijkend. „Je mist den moed van je overtuiging.” „Je hebt gelijk,” erkende hij op zijn gewone ietwat geïffecteerde manier sprekend. „Ik voel, dat dit de moeilijkste zaak is, die ik ooit onderzocht heb”, riep Jimmie uit. „Ik zie wel, dat je me toch nog van dienst kunt zijn. Doe je best, Tynon! Inmiddels moesten we maar terugkeeren en zien hoe de onvermoebare Cary opschiet. Het

zou me heelemaal niet verwonderen als hij iets ontdekt had!”

VI.

Blunt's insinuatie, dat Miss Gregory een valsch getuigenis had afgelegd — want ik kon geen andere uitlegging geven aan zijn verklaring, dat de misdaad onder de gegeven omstandigheden onmogelijk gepleegd kon zijn zonder haar medeweten — had me erg gehinderd, want ik was me zelf langzamerhand als een vriend van Isabel Gregory gaan beschouwen. Onze kennismaking was haar in zekeren zin opgedrongen, want zij had mij slechts leeren kennen als gewoon soldaat in het leger van verslaggevers, die ze verplicht was geweest te woord te staan, toen door de misdaad de aandacht van het publiek op haar gevestigd was; maar niettemin had in de dagen, die de lijkschouwing vooraf gingen, onze kennismaking zich tot vriendschap ontwikkeld. ☼ Ik was niet, zooals Blunt mij verweten had, een slachtoffer van „feminitis”; maar Miss Gregory's bekoorlijkheid, haar heele persoonlijkheid, hadden van den beginne af een onweerstaanbare aantrekkingskracht op mij uitgeoefend; en van mij te eischen, dat ik zou gelooven, dat zij op eenigerlei wijze betrokken was in den dood van haar patroon, was het onmogelijke van mij te verlangen. Zij ontving mij als een vriend, als iemand die in haar geloofde; en zij stond mij toe haar te bezoeken in de kleine woning in West Street, waar zij en haar moeder op bescheiden wijze leefden. ☼ Isabel — want zoo wil ik haar noemen, ofschoon we nog niet zoo intiem waren, dat ik het recht had haar zoo aan te spreken — leed ontzettend door de algemeene bekendheid, welke het feit, dat zij zoo op den voorgrond trad bij deze misdaad, haar had gegeven; want zij was niet bereid het te dragen met de gelatenheid, die haar moeder kenmerkte. ☼ Mrs. Gregory bezat een engelachtige kracht om tegenslagen te verduren; maar die, hoe bewonderenswaardig ook op zichzelf, somtijds vreeselijk irriterend was voor levenskrachtige en minder kalme jonge menschen. Uit den aard der zaak had het huis een ongewenschte vermaardheid gekregen in de buurt. De huur kon niet opgezegd worden, en de Gregory's konden ook geen verhuizing bekostigen en in twee woningen huur be-

talen. Als Isabel dan wel eens thuiskwam, tot woede gedreven door de onbeschaamde nieuwsgierigheid, door deze of gene buurvrouw betoond, zei haar moeder telkenmale met een zachtmoedigen glimlach, terwijl ze haar dochters hand streekte: „Dat is een kruis, dat je moet leeren dragen, liefste kind. Onthoud steeds, dat als men zelf het bewustzijn heeft onschuldig en deugdzaam te zijn, men alles kan weerstaan”. „Dan moet ik zeker schuldig zijn, want ik kan nu eenmaal die befaamdheid niet verdragen. Het wordt gewoonweg onuitstaanbaar!” zei Isabel bij een van die gelegenheden. ☼ Ik bracht een bezoek aan de Gregory's, nadat ik Jimmie verlaten had aan het huis van Serles, waar hij, zeer tot zijn verwondering, had gehoord, dat zijn voorspelling bewaarheid was, want Cary had inderdaad een bewijsstuk gevonden, dat hem hoogst belangrijk voorkwam. ☼ „Wilt u wel gelooven”, vervolgde Isabel, met een gezicht rood van toorn, „dat ik zelfs hoorde, dat Mickey, het kind van Mrs. Flannagan, aanbod om me voor een stuiver aan te wijzen aan eenige van zijn vriendjes. „Daar is ze!” riep hij uit toen ik op de stoep verscheen. „Dat is 't meissie dat dien ouën sufkop vermoord heeft ter wille van

DE KALI POETIH OP HET IDJEN-PLATEAU.
BRUGGETJE OVER DE KALI POETIH.

Foto A. Rupp.

PANORAMA VAN DEN RIGI IN DEN WINTER.

zijn geld. Ze heeft 't gedeeld met Warburton en nou gaat ze met 'm trouwen?— hoor je wat ik zeg". ☒ Isabel's gevoel voor humor won het weer van haar kwaadheid en nu moest zij er zelf om lachen. „U kunt u niet voorstellen hoe zeer ik in trek ben geraakt, Mr. Tynon. Ik heb een stroom van aanbiedingen gehad van de variéte's, want Mickey Flannagan is niet de eenige, die een fortuin in mij ziet. Hij herhaalt slechts, wat hij zijn ouders heeft hooren zeggen. Hij is niet anders dan de spreektrumpet der algemeene opinie". „Maar ze denken niet allemaal, dat je schuldig bent," zei Mrs. Gregory bedaard. „Ik weet wel, dat 't een arme buurt is; maar edeldenkende menschen zijn niet beperkt tot een bepaalden rang of klasse in de maatschappij. Een gouden hart en een oprecht gemoed is meer waard dan geld en goed". ☒ Ik kende al haar heele repertoire van spreekwoorden en aanhalingen, dat dienst moest doen om verzachting te brengen in alle gevallen van smart, toorn of verontwaardiging. Isabel liet het onderwerp rusten en praatte met voorgewende opgewektheid, tot haar moeder zich naar de slaapkamer had begeven; want zij waren gewend nooit over de zaak te spreken, waar zij bij was. ☒ Mrs. Gregory had de vaste gewoonte zich na het souper naar haar eigen kamer te begeven, waar ze minstens een uur besteedde aan het lezen van de levensbeschrijvingen der eerste Christen martelaren en het zingen van psalmen. Zij zelf was er trotsch op een martelares te zijn. Alles wat onaangenaam was, heette „een hogere wil"; en zij deed niets om het onplezierige te verzachten. Zij gaf zich aan dien hartstocht voor het ellendige, dat verlangen naar het martelaarschap, over ten koste van Isabel; en zij beweerde niet te begrijpen, waarom deze niet in gelatenheid de beproeving droeg, die een alwetende Voorzienigheid op haar schouders gelegd had. Ik geloof werkelijk dat zij den dood van Mr. Serles en de onaangenaamheden, die ten gevolge daarvan, zoo overmatig Isabel ten deel vielen, als een goede gave des hemels beschouwde. ☒ Voor mij was het nog altijd de vraag, of die gelijkmoedige, goedaardige en vriendelijke pseudo-„martelares" met hetzelfde enthousiasme persoonlijk lijden zwiingend had gedragen als haar betuigingen op

de proef gesteld zouden zijn; want hoewel ze kreupel was, leed ze geen pijn. Ze kon heel goed loopen met behulp van een kruk, maar ging nooit de deur uit; zoodat ze nooit zelf de ervaringen opdeed, waaronder Isabel zoo leed. De stroom van befaamdheid en laag-bij-de grondsche nieuwsgierigheid, die door den moord op Sérles was ontketend, bereikte haar nooit. Haar algemeene gezondheidstoestand was bovendien uitstekend. Zij had een buitengewoon goeden eetlust en een bijzonder sterke maag; was een enorm liefhebster van lezen en behoefde zich dus nooit te vervelen. Haar leven liep langs vaste, effen paden; en in haar hart was ze best tevreden met haar lot. Dit bleek uit haar ongeschokte gezondheid en haar onveranderlijk goed humeur. Zij had ten volle van het leven genoten en er zooveel mogelijk van geprofitteerd. Zij had alle genietingen leeren kennen, die de rijkdom kan verschaffen en zij had de ijdelheid ervan ingezien. Naar vrienden verlangde ze niet, daar ze aan zichzelf genoeg had. De kennissen, die ze in haar jeugd had gehad, waren dood, of ze had ze uit het oog verloren, terwijl het feit, dat Mr. Gregory al zijn geld had verloren, voorgoed alle flikflooiers en tafelschuimers verjaagd had. ☒ Ze had een hekel aan nieuwe relaties, nieuwe kennissen; en alleen haar aangeboren hoffelijkheid weerhield haar ervan, mij op onmiskenbare wijze te doen gevoelen, dat m'n komst haar niet welkom was. Ik wil niet zeggen, dat ze me met bepaald vijandige oogen beschouwde, of deed blijken dat de groeiende vriendschap tussehen Isabel en mij haar mishaagde. Ongetwijfeld ontving ze me zoo vriendelijk als ze wien dan ook onder dezelfde omstandigheden zou hebben ontvangen. ☒ Uit het voorgaande zal men wel begrepen hebben, dat Mrs. Gregory er zelf onbewust van was, dat ze haar eigen gewoonten en haar eigen wijzen van denken trachtte op te dringen aan Isabel; en dat in zoo sterke mate dat zij de eigen individualiteit van haar dochter bijna verstikte, door te trachten den kijk op het leven, dien zij als oude vrouw had, te doen deelen door haar dochter, die zooveel jonger was, en te verwachten, dat deze hierdoor bevredigd zou worden.

(Wordt vervolgd).